

РЕ Ц Е Н З И Я

от Велислав Заимов,

професор доктор по четене на партитури и композиция в катедра „Дирижиране и Композиция” при Теоретико-композиторски и диригентски факултет на Националната музикална академия „Проф. Панчо Владигеров”, член на научно жури в конкурс, обявен от катедра „Теория на музиката“ при „Теоретико-композиторския и диригентски факултет“ на НМА „Проф. П. Владигеров“ на основание чл. 3. ал. 1 от ЗРАСРБ за заемане на академична длъжност „Професор“ по професионално направление 8.3. „Музикално и танцово изкуство“ – теория на музиката – музикален анализ въз основа на представен хабилитационен труд на тема:

„Структурно-функционална многозначност.

Музикалноаналитични подходи към период и прости типове форми“

На обявения конкурс се е явил един кандидат: доцент доктор Снежина Врангова – Петкова. Тя е родена през 1978 година в Горна Оряховица. Завършила е два магистратури – във Великотърновския университет „Св. СВ. Кирил и Методи“ по музикална педагогика със специалност пиано през 2002 година и в НМА „Проф. П. Владигеров“ по музикален анализ през 2005 година. През 2010 година получава научната и образователна степен доктор по музикален анализ, отново в НМА. От 2016 година заема научната длъжност доцент в катедра „Теория на музиката“ в НМА. Работила е като асистент и главен асистент по музикален анализ във ВТУ „Св. СВ. Кирил и Методи“, както и като хормайстор в Музикално-драматичния театър „Константин Кисимов“ във Велико Търново и като хормайстор и корепетитор на хор „Славянско единство“ в Горна Оряховица.

Научните ѝ интереси са в областта на теорията на музиката и по-специално – на музикалния анализ. В тази област тя е автор на две монографични изследвания и на множество студии и научни публикации.

От приложената справка е видно, че кандидатката отговаря на минималните национални изисквания, заложи в ЗРАСРБ за заемане на академична длъжност „професор“.

Предложеният хабилитационен труд съдържа три глави, предшествани от увод и последвани от заключение и списък на ползваната литература, включващ сто осемдесет и едно заглавие на български, руски, немски, френски, италиански и английски език.

В увода са дадени в кратък вид насоките на изследването, предмета на изследването, задачите, които то си поставя, както и методите, основани на различни школи в музикалната теория, на които се позовават обясненията на заложените явления.

В глава първа **„Период и изречение в музикологичната категориална системност – проблеми, възгледи и динамика в историческото време“** авторката се спира на различните тълкувания и схващания за периода като най-малката завършена музикална структура в различни теоретични школи и в различни епохи, както и трудностите, които следват от тези различни тълкувания. Тук са изредени и различните подходи при разчленяването на периода от различни гледни точки и с използването на различни термини. Някои от тези подходи правят връзка със строежа на човешката реч – нещо особено характерно за бароковата епоха.

Една от целите, които се преследват в тази глава е уеднаквяване на термините при членоразделянето на периода или по-точно изясняване на това кой термин на кой съответства от различните школи и епохи. Едва ли

някога би се постигнало единство в термините, но поставянето тук на въпроса е от съществено значение.

Във втора глава „**Структурно-функционална многозначност в песенните форми – специфика в изследователската стратегия**“ се разглежда, най-общо казано, зависимостта, понякога твърде сложна и многозначна, между отделните дялове на формата като структура и същевременно като функцията им в цялото протичане на формата във времето. В основата на тази взаимовръзка е заложен най-общият принцип на музикалната форма: *начало – развитие – край*.

Тук, според авторката, въпросът следва да бъде разглеждан от гледна точка на:

- 1) функционалност;
- 2) жанрова характеристика;
- 3) вид тематично развитие;
- 4) наличие на разширени творчески предпоставки на музиката;
- 5) основание в обща или регионална фолклорна традиция – школа – индивидуално-стилова характерност

Разглеждайки различни случаи на взаимодействие между функционалност и структура авторката се позовава на трудовете на различни изследователи, чиято научна дейност е свързана с въпросната проблематика, а именно: Борис Асафиев, Игор Способин, Феликс Залцер, Рудолф Рети, Виктор Бобровски, Арнолд Шьонберг, Ервин Рац, Уилям Каплин, Пенчо Стоянов, Томи Кърклияски.

Макар и в заглавието да се твърди, че закономерностите следва да бъдат свързани с песенните форми, то Снежина Врангова разглежда примери от

почти всички музикални жанрове: от камерната музика, симфонията, инструменталния концерт, песенната лирика. И това е съвсем естествено, тъй като в по-големите и развити форми взаимодействието между функционалност и структура става понякога изключително сложно.

Тази изключителна сложност и многозначност дава основание на авторката да завърши тази глава с „Отворено заключение“: разглежданият проблем би могъл да продължаван и допълван в процеса на развитие на музикалната теория, както и на музикалния живот във всяка страна.

Трета глава **“Жанрово-стилистични ракурси към структурно-функционалната организация на формата в Багатели оп. 119 № 7 – 11 от Бетовен”** се позовава на множеството малки клавирни композиции от композитора, които могат да бъдат смятани като негова творческа лаборатория. Тук са разгледани заложените в тях формообразуващи принципи и връзката им и отраженията, които те дават в големите форми. Тук подробно са изведени най-различни случаи на творчески решения. И действително изборът на Бетовен е подходящ за онагледяване на сложни структурно-функционални отношения. Неговите форми, поставени на оста предсказуемост – непредсказуемост, клонят повече надясно – тоест към непредсказуемостта в сравнение с много други автори от същото време. Разбира се, ако крайната предсказуемост поражда скука и загуба на интерес у слушателя, то крайната непредсказуемост води до невъзможност за проследяването на причинно-следствената връзка в протичането на формата. И основният въпрос на композирането се свежда именно до намиране на мярката при тези съотношения.

В главата е засегнат въпросът за импровизационността, за фантазията като начин на построение на музикалната форма, за вариационността, за мотивната организация, за съотношенията на елементите вътре в периода и измененията на тяхната функционалност.

В тази глава са цитирани трудовете на различни изследователи на проблема, повечето от които са включени и в предходните глави. Някои от тези цитати изглеждат смущаващи в схващането си за музикалния строеж, като например:

- Борис Асафиев: „мисъл – мелодия“ или „тема – образ“ (стр. 162) Излиза, че има мелодия без мисъл и тема без образ (ако образ означава нещо в музиката)
-
- Хайнрих Кох: „Разликата между танцовите и песенните форми е в изместването на акцента във формата от ритъма (видян като симетрична организация на фразите и периодичност) към пунктуацията, очертана от нормативната каденцова последователност $I - V - I$ и ориентацията на процесите към заключителната, потвърждаваща устойчивостта каденца.“ (стр. 184) И танците, и песните могат да бъдат във всякакви форми и каква е разликата в каденцовата последователност между едните и другите? И не могат ли песенните форми да имат „ритъм като симетрична организация“?
-
- Илейн Сисман „Ако периодът е обединен с един или два други периода, като цялото е оформено в два дяла, всеки от които се повтаря, се получава танцова форма; ако период или група от периоди, обичайно също в два дяла, се повтаря последователно с разработване, при което е възможно да се проследи главната мелодия, резултатът е вариации.“ (стр. 176) Тук е трудно да се напише коментар.
-

- Илейн Сисман: *„Сонатната форма, разбира се, в най-висша степен се отнася към категорията на „разширените форми“ със състава си от три главни периода – модулиращ в подчинена тоналност, многоетапно модулиращ и протичащ в главната тоналност. (съответно – експозиция, разработка, реприза, бел. моя – С.В.) (стр. 179) Едва ли има сонатна форма, съставена само от три периода. Репризата задължително трябва да завършва на главната тоналност, но съвсем не винаги започва с главната.*

Монографията като цяло е издържана професионално. Авторката борави свободно с материята, тъй като познава и се позовава на голямо количество литература – и нотна, и теоретична.

В труда си е засегнала един въпрос, който може да се каже, че е безкраен и - както тя самата пише - би могъл да остане отворен и да бъде непрекъснато допълван и обогатяван.

Целта, която си е поставила като *„развитие на теорията в посока една по-детайлизирана диференциация на явленията в областта на формообразуването“* е стремеж към търсене на все още неоткрити области в музикалната теория. Разбира се, тук е необходима мярка, защото прекомерното търсене и най-вече формулиране на подробности и частни случаи, може да отклони науката от основните няколко принципа на построяване на музикалната форма.

Бих казал, че трудът би спечелил от по-малко многословие с прекалено много използване на дълги и сложни изречения, както и на твърде голямо количество думи и изрази от чужд произход.

След всичко описано по-горе, убедено давам положителна оценка на монографията **„Структорно-функционална многозначност. Музикалноаналитични подходи към период и прости типове форми“** и

предлагам на почитаемото научно жури да бъде присъдена на доцент доктор Снежина Врангова научната длъжност „професор“ по професионално направление 8.3 „Музикално и танцово изкуство“.

София, 03.01.2023.

проф. Д-р Велислав Заимов